

ارتباط فرزندپروری هلیکوپتری با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی در بزرگسالی در حال ظهور □

The Relationship between Helicopter Parenting and Psychological Well-Being and Mental Health in Emerging Adulthood □

Mahdi Abdollahzadeh Rafi, PhD ✉
Mohammadreza Alishahi, MSc

مهدی عبدالله زاده رافی^۱
محمد رضا علی شاهی^۱

Abstract

چکیده

The aim of this study was to investigate the relationship between helicopter parenting and psychological well-being and mental health in emerging adulthood. The method of the present study was correlation. The research population consisted of all undergraduate students at Torbat Heydariyeh University, of whom 219 were selected by cluster sampling. In order to collect data, a helicopter parenting questionnaire, psychological well-being questionnaire and depression, anxiety and stress questionnaire were used. The results showed that there is a significant negative relationship between helicopter parenting with psychological well-being and mental health of students ($p < 0.05$). Helicopter parenting seems to affect students' psychological well-being and mental health by disrupting the normal developmental process in early adulthood.

هدف پژوهش حاضر بررسی ارتباط فرزندپروری هلیکوپتری با عملکرد تحصیلی، بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی در بزرگسالی در حال ظهور بود. روش پژوهش حاضر همبستگی بود. جامعه پژوهش را کلیه دانشجویان کارشناسی دانشگاه تربت‌حیدریه تشکیل داده بود که از بین آن‌ها ۲۱۹ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. به‌منظور گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های فرزندپروری هلیکوپتری، بهزیستی روان‌شناختی و افسردگی، اضطراب و استرس استفاده شد. نتایج نشان داد که بین فرزندپروری هلیکوپتری با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان رابطه منفی معناداری وجود دارد ($p < 0.05$). به نظر می‌رسد که فرزندپروری هلیکوپتری با ایجاد خلل در فرایند طبیعی رشد در اوایل بزرگسالی، بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد.

Keywords: Helicopter parenting, psychological well-being, emerging adulthood, mental health.

کلیدواژه‌ها: فرزندپروری هلیکوپتری، بهزیستی روان

شناختی، بزرگسالی در حال ظهور، سلامت روانی

□ Department of Psychology, Malayer University, Malayer, Iran
✉ Email: rafi.mehdi@gmail.com

□ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۸/۸ تصویب نهایی: ۱۳۹۹/۱۲/۲۲
۱. گروه روانشناسی، دانشگاه ملایر، ملایر، ایران

● مقدمه

تحولات اجتماعی از قبیل ادامه تحصیل باعث شده است که امروزه تعداد بسیار زیادی از افراد ۱۸ تا ۲۵ ساله ایرانی هنوز با والدین خود زندگی کنند و زندگی مستقلی نداشته باشند. گرچه پیش‌ازاین، این دسته از افراد، بزرگسال در نظر گرفته می‌شدند (فلدمن، ۲۰۱۸) ولی به تازگی برخی از پژوهشگران معتقدند که نوجوانی به «بزرگسالی در حال ظهور» (emerging adulthood) ختم می‌شود. «بزرگسالی در حال ظهور» دوره‌ای است که در سال‌های آخر نوجوانی شروع می‌شود و در دهه سوم زندگی ادامه می‌یابد. در واقع این دوره در دامنه سنی ۱۸ تا ۲۹ سال قرار دارد (آرنت، ۲۰۱۴). اکتشاف هویت، بی‌ثباتی، تمرکز بر خود، احساس بینابینی و در نظر گرفتن احتمالات/خوش‌بینی ویژگی‌های بارز این دوره تحولی است (نقی زاده، لاری، حجازی و صالحی، ۱۴۰۰). در «بزرگسالی در حال ظهور»، افراد دیگر نوجوان نیستند اما هنوز هم آماده پذیرش همه مسئولیت‌های بزرگسالی نیستند؛ بلکه هنوز هویت‌های مختلف را امتحان می‌کنند و درگیر بررسی‌های پیرامون خود هستند (تریبل، ۲۰۱۵؛ ریگمن، آرنت و کولول، ۲۰۰۷). همین موضوع باعث می‌شود والدین، آن‌ها را به حال خود رها نکنند. در واقع، برخی از والدین از اعطای استقلال کافی به فرزند جوان خود خودداری کرده و در ارتباط با آن‌ها بیش‌ازحد کنترل‌شده عمل می‌کنند (لی موین و بوچانا، ۲۰۱۱؛ پادیا-واکر و نلسون، ۲۰۱۲).

مداخله بیش‌ازحد والدین در زندگی فرزندان جوان خود مشکل فزاینده‌ای است که می‌تواند در ایفای نقش‌های بزرگسالی آن‌ها خلل ایجاد کند (دارلوو، نورویلیتیس و شوتز، ۲۰۱۷؛ اکرمی، ملک پور و عابدی، ۱۳۹۹). به‌عنوان مثال، والدین ممکن است بیش‌ازحد با فرزندان خود تماس بگیرند، در امور تحصیلی فرزندان دخالت کنند و خوابگاه فرزندان خود را تمیز کنند (سامرز و ستل، ۲۰۱۰؛ هانت، ۲۰۰۸). این پدیده، فرزندپروری هلیکوپتری نامیده می‌شود زیرا والدینی را توصیف می‌کند که بالای سر فرزندان «معلق» هستند و زندگی آن‌ها را زیر ذره‌بین دارند (تورنر، فولک و گارنر، ۲۰۲۰). به‌طور خاص، فرزندپروری هلیکوپتری شکل منحصربه‌فردی از مداخله و کنترل بیش‌ازحد والدین در زندگی فرزندان جوانشان است به‌طوری‌که به فرزند استقلال کافی برای حل مسئله و تصمیم‌گیری داده نمی‌شود (شیفرین و همکاران، ۲۰۱۴؛ پادیا-واکر و نلسون، ۲۰۱۲). در این نوع فرزندپروری،

والدین به جای فرزند خود، تصمیم‌گیری‌های مهمی را انجام می‌دهند و سعی در حل مسائلی دارند که فرزندشان می‌تواند به‌طور منطقی آن‌ها را حل کند (هانت، ۲۰۰۸)، مانند نظارت بر کار تحصیلی یا حل اختلافات اندکی که با هم‌اتاقی دارند (ش‌یفرین و همکاران، ۲۰۱۴).
 باین‌حال، والدین این رفتارها را با نیت خیرخواهانه انجام می‌دهند (گیورتز و سگرین، ۲۰۱۴). همچنین، در این سبک فرزندپروری، والدین حمایت‌های زیادی در زمینه‌های مالی، هیجانی و سلامتی از فرزند خود به عمل می‌آورند و تصور نمی‌کنند که حمایت‌های بیش‌ازاندازه آن‌ها پیامدهای منفی برای فرزندانشان به همراه داشته باشد (رید، دان، لوسیر-گریر، فیکسل و فرارو، ۲۰۱۶).

این سبک فرزندپروری تفاوت‌هایی با سایر سبک‌های فرزندپروری دارد. برای مثال، نشان داده شده است که فرزندپروری هلیکوپتری از لحاظ کنترل رفتاری و کنترل روان‌شناختی به‌طور معناداری متمایز از سایر سبک‌های فرزندپروری است (پادیل-واکر و نلسون، ۲۰۱۲) و بین آن‌ها همبستگی وجود ندارند (نلسون پادیل-واکر و نیلسون، ۲۰۱۵)، همچنین با گرمی والدین همبستگی منفی دارد (لوبی و همکاران، ۲۰۱۸). پاسخگو بودن بیش‌ازحد والدین و کنترل رفتاری و روان‌شناختی با هدف خیرخواهانه، از دیگر تفاوت‌های این شیوه فرزندپروری با سایر سبک‌های فرزندپروری است (گیورتز و سگرین، ۲۰۱۴؛ پادیل-واکر و نلسون، ۲۰۱۲).

یکی از دلایلی که پژوهش‌ها به فرزندپروری هلیکوپتری علاقه‌مند شده‌اند این است که این شیوه فرزندپروری ترکیب منحصربه‌فردی از ابعاد مهم فرزندپروری (مانند حمایت، کنترل و استقلال) است که به شیوه‌ای افراطی بروز می‌یابد (پادیل-واکر و نلسون، ۲۰۱۲). در مورد پیامدهای مثبت و منفی چنین سبک فرزندپروری بحث‌هایی وجود دارد. برای مثال، برخی بر تأثیر منفی فرزندپروری هلیکوپتری بر عملکرد دانشجویان تأکید کرده‌اند (سامرز و ستل، ۲۰۱۰). مدیران آموزش عالی نیز نگرانی‌هایی درباره اعمال محافظه‌کارانه والدین و خنثی شدن استقلال فرزندان بزرگسال داشته‌اند (هانت، ۲۰۰۸). باین‌حال، به غیر از کنترل رفتاری-روان‌شناختی، مشخصه دیگر فرزندپروری هلیکوپتری حمایت و پشتیبانی زیاد است که ممکن است برای سلامت روانی‌شناختی فرزندان مثبت باشد. باین‌حال، بیشتر پژوهش‌ها، تأثیر منفی فرزندپروری هلیکوپتری بر عملکرد روان‌شناختی فرزندان را نشان می‌دهد (تورنر، فولک و گارنر، ۲۰۲۰؛ بردلی-گئیست و اولسون-بوچانان، ۲۰۱۴؛ گیورتز و سگرین، ۲۰۱۴؛

شیفرین و همکاران، ۲۰۱۴). برای مثال، بردلی-گئیست و اولسون-بوچانان (۲۰۱۴) با بررسی ۴۸۲ دانشجوی کارشناسی دریافتند فرزندپروری هلیکوپتری در بین والدین دانشجویانی که با خانواده خود زندگی می‌کنند و همشیره کمتری دارند، رایج‌تر است، همچنین با افزایش میزان فرزندپروری هلیکوپتری والدین، خودکارآمدی دانشجویان کاهش می‌یافت. در همین راستا، رید و همکاران (۲۰۱۶) نقش میانجی خودکارآمدی را در رابطه بین فرزندپروری هلیکوپتری والدین و بهزیستی جسمی و روانی ۶۶۱ دانشجوی آمریکایی بررسی کردند و دریافتند که فرزندپروری هلیکوپتری از طریق کاهش خودکارآمدی دانشجویان بر بهزیستی جسمی و روانی آن‌ها اثر می‌گذارد. کروز، پرویت، ایکاس، کیریایکی و ساندرلند (۲۰۱۷) نقش قومیت را در رابطه بین فرزندپروری هلیکوپتری یا بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی را در ۱۱۸ دانشجوی کارشناسی بررسی کردند و دریافتند باینکه بین فرزندپروری هلیکوپتری یا بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی رابطه وجود دارد ولی شدت این رابطه با توجه به قومیت متفاوت نیست. تورنر، فولک و گارنر (۲۰۲۰) در بررسی ۲۸۶ دانشجو دریافتند که با توجه به گزارش خود دانشجویان، فرزندپروری هلیکوپتری از طریق وضعیت اصالت (states of authenticity) (از خودبیگانگی، زندگی اصیل، تأثیرات خارجی) بر افسردگی اثر می‌گذارد. لی و کانگ (۲۰۱۸) در یک نمونه از دانشجویان کره‌ای، بین فرزندپروری هلیکوپتری و نشانه‌های افسردگی رابطه یافتند. به صورت مشابه همین نتایج در پژوهش شیفرین و همکاران (۲۰۱۹) و لویی و همکاران (۲۰۱۸) نیز تکرار شده است. آن‌ها نیز بین فرزندپروری هلیکوپتری و نشانه‌های افسردگی و اضطراب رابطه یافتند.

باین وجود، مطالعات دیگری نیز وجود دارد که نشان می‌دهد فرزندپروری هلیکوپتری ممکن است منجر به نتایج خنثی، مختلط و حتی مثبتی برای جوانان شود، مانند رضایتمندی و اشتیاق بیشتر به دانشگاه (فینگرمن و یاهیرون، ۲۰۱۲). به عنوان مثال، فینگرمن، چنگ و وسلمن (۲۰۱۲) میزان حمایت‌های مالی و هیجانی که والدین از فرزندانشان به عمل می‌آورند را به دو دسته افراطی و غیرافراطی تقسیم کردند. سازگاری روان‌شناختی و رضایت از زندگی افرادی که والدینشان از آن‌ها حمایت افراطی به عمل می‌آورند به طور معناداری بالاتر از آن‌هایی بود که چنین حمایت‌هایی را دریافت نمی‌کردند. به صورت مشابه، پادیا-واکر و نلسون (۲۰۱۲) دریافتند که با توجه به گزارش فرزندان، گرچه والدین دارای سبک فرزندپروری

هلیکوپتری استقلال آن‌ها را محدود می‌کنند، اما حامی هیجانی نیز هستند. برخلاف این نتایج، پژوهش‌های دیگری وجود دارد که رابطه‌ای بین فرزندپروری هلیکوپتری با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی فرزندان یافت نکرده‌اند. برای نمونه، کوان، یو و بینگام (۲۰۱۶) در بررسی ۴۱۲ دانشجوی کره‌ای که در دانشگاه‌های غیرانتفاعی مشغول به تحصیل بودند دریافتند که فرزندپروری هلیکوپتری به صورت مستقیم با بهزیستی هیجانی این دانشجویان رابطه ندارد. رید و همکاران (۲۰۱۶) نیز در بررسی خود دریافتند که فرزندپروری هلیکوپتری به صورت مستقیم بر اضطراب و افسردگی دانشجویان اثر نمی‌گذارد. به صورت مشابه، شفرین و همکارانش (۲۰۱۹) در بررسی ۴۴۶ دانشجوی ۱۸ تا ۲۵ ساله دریافتند که فرزندپروری هلیکوپتری به صورت مستقیم بر اضطراب و افسردگی دانشجویان اثر نمی‌گذارد. در همین راستا، پادیلوا-واکر، سون و نلسون (۲۰۲۱) نیز با بررسی ۴۵۸ دانشجوی دختر و پسر ۱۹ ساله دریافتند که نه تنها فرزندپروری هلیکوپتری به صورت کلی با افسردگی این دانشجویان رابطه ندارد بلکه یک بعد از فرزندپروری (گرمی والدینی) رابطه منفی معناداری با افسردگی دانشجویان دارد.

علاوه بر اینکه در مورد اثرات فرزندپروری هلیکوپتری ناهم‌سوایی‌ها مشاهده می‌شود، نکته دیگری که تاکنون به آن پرداخته نشده این است که در کشورهای غربی که فردگرا هستند، والدین از دوره کودکی بر استقلال و فردیت فرزندان خود تأکید دارند و به‌طور کلی جامعه از افراد انتظار دارد زمانی که دوره نوجوانی را سپری کردند، از والدین خود مستقل شوند و کنترل زندگی خود را به دست بگیرند (فلدمن ۲۰۱۸) ولی در کشورها جمع‌گرایی مانند ایران، تأکید اجتماع بر پیروی از راهنمایی‌ها و دستورات افراد بزرگ‌تر به‌ویژه والدین است (لینگ و شک، ۲۰۱۸). حتی از دوره کودکی، والدین نظارت زیادی بر رفتار فرزندان خود دارند و بسیاری از تصمیم‌گیری‌های مهم را به جای فرزند خود می‌گیرند. برای مثال، در ایران، والدین نقش پررنگی در هدایت تحصیلی فرزندان خود دارند. به طوری که حتی در برهه‌های هدایت تحصیلی در پایان متوسطه اول (پایه نهم)، آموزش و پرورش یک فرم مخصوص نظر والدین در نظر گرفته است. حتی در دوره‌های بعدی نیز چنین چیزی مشاهده می‌شود. برای مثال، بسیاری از افراد جوانی که قصد ورود به دانشگاه را دارند، به‌ویژه دختران، برای انتخاب محل تحصیل خود باید نظر مساعد والدین خود را کسب کنند. همچنین، پس از

ورود به دانشگاه، دانشجویان جوان (به‌ویژه دانشجویان دختر) با این نکته روبه‌رو هستند که والدین مداخله بیش‌ازحدی در زندگی آن‌ها دارند، بر رفت‌وآمدهای آن‌ها نظارت دارند، اینکه با چه افرادی دوست هستند، به‌ویژه دوستی با جنس مخالف برای والدین دغدغه است (نقی زاده و همکاران، ۱۴۰۰) و حتی در مورد نوع پوششان به‌گونه‌ای باید نظرات والدین را تأمین کنند. با همه محدودیت‌ها و مداخله‌هایی که والدین ایرانی در زندگی فرزندان جوان خود دارند ولی بسیار از آن‌ها حاشی هستند. غالب دانشجویان که دوره بزرگسالی در حال ظهور را سپری می‌کنند، فاقد شغل هستند و به لحاظ مالی به‌صورت کامل مورد حمایت والدین خود قرار می‌گیرند (نقی زاده و همکاران، ۱۴۰۰). با این حال، وقتی والدین از فرزندان دانشجوی خود حمایت مالی می‌کنند، میزان دخالت‌های آن‌ها در زندگی فرزندشان افزایش می‌یابد و از فرزندان خود بیشتر انتظار تبعیت دارند (لاوه، داترر و فرانسیسکو، ۲۰۱۶). همچنین والدین ایرانی به نیازهای عاطفی فرزندان جوان خود حساس بوده و حمایت هیجانی فراوانی از آن‌ها به عمل می‌آورند. در مجموع، والدین ایرانی به خاطر نگرانی از آینده فرزندان جوان خود، هم مداخله بیش‌ازحدی در زندگی آن‌ها دارند و هم حمایت فراوانی از آن‌ها به عمل می‌آورند. با در نظر گرفتن همه این موارد، به نظر می‌رسد که والدین ایرانی در قبال فرزندان جوان خود از فرزندپروری هلیکوپتری استفاده می‌کنند ولی در مورد فرزندپروری هلیکوپتری آن‌ها اطلاعاتی در دسترس نیست و مشخص نیست که این شیوه فرزندپروری ممکن است با چه پیامدهایی روان‌شناختی برای دانشجویان ایرانی همراه باشد. به همین خاطر، پژوهش حاضر تلاش دارد دریابد آیا ارتباطی بین فرزندپروری هلیکوپتری با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان ایرانی وجود دارد؟

● روش

روش مطالعه حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر را کلیه دانشجویان دوره کارشناسی دانشگاه تربیت‌حیدریه تشکیل داده بودند. با استفاده از نمونه‌گیری خوشه تصادفی ۲۱۹ نفر انتخاب شدند. با این حال، با کنار گذاشتن دانشجویانی که همه پرسشنامه‌ها را تکمیل نکرده بودند یا به شکل نامناسبی پرسشنامه را تکمیل کرده بودند (برای مثال، فقط گزینه اول در کل سؤالات یک پرسشنامه را انتخاب کرده بودند)، ۲۰۰ نفر در نهایت باقی ماندند. میانگین سنی دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش ۳۶/۲۰ با انحراف

معیار ۰/۹۶۶ بود. ۹۴ نفر (۴۷ درصد) از این دانشجویان دختر و ۱۰۶ نفر (۵۳ درصد) پسر بودند. همگی مجرد بودند و همه دانشجویان از دانشکده فنی مهندسی (رشته‌های عمران، مکانیک، معماری) انتخاب شدند. در کل دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش، ۳۵ درصد فرزند اول، ۳۳ درصد فرزند دوم، ۵/۱۲ درصد فرزند سوم و ۵/۱۹ درصد فرزند چهارم خانواده بودند. ۵/۳۸ درصد دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش در زمان انجام پژوهش با والدین خود زندگی می‌کردند و مابقی دانشجویان ساکن خوابگاه بودند.

پس از کسب مجوز انجام پژوهش از دانشگاه تربت‌حیدریه در آبان ماه سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸، با توجه به اینکه اکثر دانشجویان این دانشگاه در دانشکده فنی مهندسی مشغول به تحصیل بودند، با هماهنگی با آموزش دانشکده به صورت تصادفی ۸ کلاس درس از ورودی‌های مختلف (ورودی ۹۵ تا ۹۸) انتخاب شد. سپس در روز تشکیل کلاس درس، پژوهشگر با هماهنگی با آموزش دانشکده در کلاس انتخاب شده حضور پیدا کرد و توضیحاتی به دانشجویان ارائه کرد از قبیل اینکه این پرسشنامه‌ها جهت انجام یک پژوهش دانشگاهی است، پرسشنامه‌ها بدون نام تکمیل می‌شوند و به صورت گروهی تجزیه و تحلیل می‌شوند، شرکت در پژوهش اجباری نیست و در صورت شرکت در پژوهش اگر احساس کردید دیگر مایل به ادامه کار نیستید می‌توانید از تکمیل پرسشنامه‌ها دست بکشید. سپس از دانشجویان درخواست شد در صورت تمایل به شرکت در پژوهش، پرسشنامه‌ها را تکمیل کنند. پس از گردآوری پرسشنامه‌های تکمیل شده توسط دانشجویان، پرسشنامه‌های ناقص کنار گذاشته شد. در نهایت داده‌های مربوط به ۲۰۰ دانشجو وارد نرم‌افزاری آماری SPSS نسخه ۲۲ شد و با استفاده از روش آماری ضریب همبستگی پیرسون، داده‌ها تحلیل شدند.

● ابزار

□ الف: پرسشنامه بهزیستی روان‌شناختی (Psychological Well-Being Questionnaire): مقیاس بهزیستی روان‌شناختی، مقیاسی خودگزارشی است که در آن آزمودنی‌ها به تعدادی سؤال در مورد خودشان، پاسخ می‌دهند که این پاسخ‌ها در قالب مقیاس لیکرت شش‌درجه‌ای است. این مقیاس نخستین بار در سال ۱۹۸۹ توسط ریف ساخته شد. نسخه اولیه این مقیاس ۱۲۰ سؤال داشت. در بررسی‌های بعدی که در مورد ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس انجام گرفت، فرم‌های کوتاه‌تر این مقیاس (۸۴، ۵۴، ۴۲ و ۱۸ سؤالی) نیز تدوین

شد. فرم کوتاه ۱۸ سؤالی بیشترین استفاده و کاربرد را در پژوهش‌های مختلف داشته است (بورنز و ماچین، ۲۰۱۰). در پژوهش حاضر نیز از فرم ۱۸ سؤالی آن استفاده شد. میزان آلفای کرونباخ این نسخه در مطالعات قبلی بین ۰/۷۲ تا ۰/۸۹ گزارش شده است (ریف و سینگر، ۲۰۰۶). در ایران خانجانی، شهیدی، فتح‌آبادی، مظاهری و شکری (۱۳۹۳) این مقیاس را برای دانشجویان روا و پایا کرده‌اند. روایی این پرسشنامه را با استفاده از تحلیل عامل تأیید کرده‌اند و برای بررسی پایایی از روش همسانی درونی استفاده کرده‌اند که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۱ را برای کل پرسشنامه گزارش کرده‌اند. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۷۴ به دست آمد.

□ **ب: پرسشنامه افسردگی، اضطراب و استرس (Depression, Anxiety and Stress Questionnaire):** این پرسشنامه توسط لایوبوند و لایوبوند (۱۹۹۵) و برای سنجش افسردگی، اضطراب و استرس بزرگسالان ساخته شده است و دارای فرم ۴۰ سؤالی و ۲۱ سؤالی است که در پژوهش حاضر از فرم ۲۱ سؤالی استفاده شد. ۷ سؤال، افسردگی، ۷ سؤال، اضطراب و ۷ سؤال استرس را می‌سنجند. همچنین، نمره‌گذاری آن در یک طیف ۴ درجه‌ای (۰ تا ۴) انجام می‌شود. نمرات بالاتر به معنای مشکل بیشتر است. در پژوهش حاضر نمره‌گذاری سؤالات پرسشنامه به صورت معکوس درآمد تا از آن معنای مثبت سلامت روانی استنباط شود و نمره کل پرسشنامه به عنوان سلامت روانی در نظر گرفته شد. این پرسشنامه در ایران برای نمونه‌های غیربالینی، هنجاریابی شده است. با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی، روایی سازه آن تأیید شده است. همچنین، با استفاده از روش همسانی درونی، پایایی کل پرسشنامه ۰/۹۴ به دست آمده است (اصغری، سعد، دیباج‌نیا، ۲۰۰۸). در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۹۵ به دست آمد.

□ **ج: پرسشنامه فرزندپروری هلیکوپتری (Helicopter Parenting Questionnaire):** مقیاس فرزندپروری هلیکوپتری توسط لوبی و همکاران (۲۰۱۸) ساخته شد که در آن آزمودنی به تعدادی سؤال با طیف ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم پاسخ می‌دهند. پرسشنامه فرزندپروری هلیکوپتری با ۲۳ گویه شامل ۴ مؤلفه جستجوی اطلاعات، مدیریت تحصیلی و شخصی، مداخله مستقیم و محدودسازی استقلال می‌شود. لوبی و همکاران (۲۰۱۸) با انجام تحلیل عاملی، روایی سازه این پرسشنامه را تأیید کرده‌اند. همچنین

پایایی پرسشنامه با استفاده از روش همسانی درونی بالا گزارش شده است، در واقع آلفای کرونباخ محاسبه شده برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۹۰ بوده است. در پژوهش حاضر برای بررسی روایی سازه از همبستگی خرده آزمون‌ها با نمره کل استفاده شد که تمامی ضرایب همبستگی بالا و معنادار بودند (جدول ۱). همچنین، پایایی کل پرسشنامه بالا بود زیرا ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برابر بود با ۰/۸۸.

● یافته‌ها

رابطه فرزندپروری هلیکوپتری والدین با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون بررسی شد (جدول ۱) و مشخص شد که بین فرزندپروری هلیکوپتری والدین با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان رابطه منفی معناداری دارد ($p < 0/01$)؛ به طوری که با افزایش استفاده والدین از شیوه فرزندپروری هلیکوپتری، بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان کاهش می‌یابد.

جدول ۱. همبستگی فرزندپروری هلیکوپتری با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان

۵	۴	۳	۲	۱	
					فرزندپروری هلیکوپتری
				۰/۷۱ **	محدودسازی استقلال
			-۰/۱۷ *	۰/۹۰ **	مداخله مستقیم
		۰/۸۴ **	-۰/۱۳	۰/۹۵ **	مدیریت تحصیلی و شخصی
	۰/۶۹ **	۰/۷۳ **	-۰/۲۳ **	۰/۸۲ **	جستجوی اطلاعات
-۰/۵۰ **	-۰/۳۱ **	-۰/۴۰ **	-۰/۰۵	-۰/۴۳ **	بهزیستی روان‌شناختی
-۰/۲۲ **	-۰/۰۶	-۰/۱۷ *	-۰/۲۹ **	-۰/۱۹ **	سلامت روانی

* $p < 0/05$ ** $p < 0/001$

● بحث

هدف پژوهش ما بررسی رابطه بین فرزندپروری هلیکوپتری والدین با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان کارشناسی که در دوره بزرگسالی در حال ظهور قرار دارند، بود. نتایج نشان می‌دهد که به طور کلی فرزندپروری هلیکوپتری با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان رابطه منفی دارد.

پژوهش‌هایی که در کشورهای دیگر نیز انجام شده است نشان می‌دهد که فرزندپروری

هلیکوپتری با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان منفی رابطه دارد (لی و کانگ، ۲۰۱۸؛ شیفرین و همکاران، ۲۰۱۹؛ لوبی و همکاران، ۲۰۱۸؛ کوروز و همکاران، ۲۰۱۷).

برای مثال، لی و کانگ (۲۰۱۸) در یک نمونه از دانشجویان کره‌ای، بین فرزندپروری هلیکوپتری و نشانه‌های افسردگی رابطه یافتند. کوروز، پرویت، اکاز، کیریکی و ساندرلند (۲۰۱۷) در بررسی دانشجویان دریافتند که بین فرزندپروری هلیکوپتری با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی رابطه وجود دارد. همچنین، در پژوهشی که شیفرین و همکاران (۲۰۱۴) بر روی ۲۹۷ دانشجوی کارشناسی انجام دادند دریافتند دانشجویانی که والدین بیش‌ازحد کنترل‌گری داشتند، سطح بهزیستی روان‌شناختی پایینی را گزارش می‌کردند. همچنین دانشجویانی که در گزارش خود بیان داشتند که والدینشان بیش‌ازحد کنترل‌گر هستند، در سطح بالایی دچار افسردگی بودند و رضایت از زندگی پایینی داشتند.

در تبیین این یافته می‌تواند گفت، نقض نیازهای اساسی روان‌شناختی دانشجویان (احساس کفایت و استقلال) باعث کاهش سطح بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی در آن‌ها می‌شود (شیفرین و همکاران، ۲۰۱۴). دانشجویان به خاطر سبک فرزندپروری مداخله‌گر والدینشان فرصت رشد مکانیسم‌های انطباقی اثربخش برای حل تعارضات و مواجهه با استرس‌زاهای زندگی روزمره را از دست می‌دهند (کوروز و همکاران، ۲۰۱۷). آرنت (۲۰۱۴) معتقد است به این خاطر فرزندپروری هلیکوپتری با پیامدهای منفی برای دانشجویان همراه است که این سبک فرزندپروری در توانایی آن‌ها برای دستیابی به اهداف رشدی خود اکتشافی (self-exploration) و خوداتکایی (self-reliance) تداخل ایجاد می‌کند. به نظر می‌رسد که ماهیت مداخله‌گر و کنترل‌گر فرزندپروری هلیکوپتری با میل به استقلال افرادی که در دوره بزرگسالی در حال ظهور به سر می‌برند، در تضاد باشد و باعث برانگیخته شدن هیجانات منفی از قبیل اضطراب، افسردگی و استرس شود. تمامی نمونه مشارکت‌کننده در پژوهش ما فاقد شغل بودند و برای تأمین مالی به والدین خود وابسته بودند. همان‌طور که لی و کانگ (۲۰۱۸) گفته‌اند «وقتی والدین حمایت مالی فرزندان خود را بر عهده می‌گیرند، کنترل بیشتری بر آن‌ها اعمال می‌کنند.» با توجه به وابستگی مالی دانشجویان به والدینشان، آن‌ها از یک‌طرف به دنبال استقلال از والدین هستند ولی از طرف دیگر، پیشروی بیشتر به سمت استقلال ممکن است منجر به کاهش یا حتی قطع حمایت‌های

مادی والدین شود که همین موضوع می‌تواند جوانان دانشجوی را دچار یک تعارض بین استقلال و وابستگی به والدین کند و تصمیم‌گیری را برای آن‌ها دشوار کند. با توجه به اینکه فرصت‌های شغلی مناسب برای دانشجویان در ایران مهیا نیست، حرکت به سمت استقلال مادی برای اکثر دانشجویان دشوار است و وابستگی بیشتر به والدین، به معنای پذیرش کنترل آن‌ها است. پذیرش کنترل با میل به استقلال تعارضی را برای جوانان دانشجوی ایجاد می‌کند که می‌تواند وضعیت روان‌شناختی آن‌ها را به مخاطره بیندازد.

این نتایج در قالب نظریه خود تعیین‌گری (self-determination theory) (دسی و رایان، ۲۰۰۰) نیز قابل توجیه است. مطابق این نظریه هم عوامل فردی و هم محیطی بر پیامدهای رفتاری و هیجانی فرد اثر می‌گذارند. در واقع، هر فرد سه نیاز اساسی به نام‌های استقلال، شایستگی و ارتباط دارد که عوامل محیطی می‌توانند بر آن‌ها اثر مثبت یا منفی بگذارند. مطابق این مدل، فرزندپروری هلیکوپتری می‌تواند منجر به کاهش فرصت رشد استقلال و شایستگی در فرد بشود و از این طریق سلامت روانی و بهزیستی روان‌شناختی فرد را کاهش دهد (روسئو و شارف، ۲۰۱۵). شیفین و همکاران (۲۰۱۹) به صورت تجربی درستی این فرضیه را تأیید کردند. آن‌ها با استفاده از مدل‌سازی نشان دادند که فرزندپروری هلیکوپتری از طریق استقلال، شایستگی و ارتباط بر اضطراب، افسردگی و رضایت از زندگی اثر می‌گذارد.

● نتیجه‌گیری

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان گفت که فرزندپروری هلیکوپتری والدین می‌تواند اثر منفی بر بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی دانشجویان دوره کارشناسی داشته باشد. این دانشجویان در مرحله‌ای از تحول به نام «بزرگسالی در حال ظهور» هستند و نیاز دارند که استقلال خود را از والدین افزایش دهند. با این حال، والدین با مداخله‌ها و حمایت‌های افراطی، مانع از دستیابی دانشجویان به استقلال می‌شوند. کشمکش بین والدین و فرزندان بر سر میزان استقلال، می‌تواند سلامت روانی و بهزیستی روان‌شناختی دانشجویان را به خطر بیندازد.

در پژوهش حاضر تنها دانشجویان رشته‌های فنی مهندسی حضور داشتند. این دانشجویان به لحاظ توانمندی و نگرش ممکن است با دانشجویان رشته‌های علوم انسانی تفاوت‌هایی

داشته باشند که این تفاوت‌ها بر رابطه آن‌ها با والدینشان به‌ویژه بر میزان استفاده والدین از شیوه فرزندپروری هلیکوپتری اثر بگذارد؛ بنابراین این موضوع می‌تواند تعمیم‌یافته‌های پژوهش حاضر به‌تمامی دانشجویان را با محدودیت روبه‌رو سازد.

سؤالات پرسشنامه فرزندپروری هلیکوپتری، نقش پدر و مادر را تفکیک نمی‌کند. برای مثال، از فرد می‌خواهد به چنین گویهای پاسخ بدهد «والدین من از آن دسته والدینی هستند که از جانب من با دوستانم حرف می‌زنند.» ممکن است یکی از والدین مرتکب چنین کاری بشود ولی دیگری خیر. پیشنهاد می‌شود در یک پژوهش بررسی شود که هرکدام از والدین به چه میزان از فرزندپروری هلیکوپتری استفاده می‌کنند و آیا استفاده هرکدام از آن‌ها رابطه متفاوتی با بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روانی فرزند دارد. فرزندپروری هلیکوپتری والدین ممکن است با توجه به متغیرهایی مانند قومیت، جنسیت و رشته تحصیلی دانشجویان، تعداد فرزندان و تحصیلات والدین متفاوت باشد. پیشنهاد می‌شود در یک پژوهش علی‌مقایسه‌ای این موضوع بررسی شود.

● منابع

- اکرمی، لیلا، ملک پور، مختار و عابدی، احمد. (۱۳۹۹). نقش واسطه‌ای سبک‌های فرزندپروری والدین با مشکلات دوره بلوغ. *مجله روانشناسی*، ۴ (۲۱)، ۳۹۵-۴۱۶.
- خانجانی، مهدی، شهیدی، شهریار، فتح‌آبادی، جلیل، مظاهری، محمدعلی و شکری، امید. (۱۳۹۳). ساختار عاملی و ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه (۱۸ سؤالی) مقیاس بهزیستی روان‌شناختی ریف در دانشجویان دختر و پسر. *اندیشه و رفتار*، ۸ (۳۲)، ۲۷-۹۳.
- نقی زاده، محمدعلی، لاری، نرجس، حجازی، الهه و صالحی، کیوان. (۱۴۰۰). بررسی کیفی ویژگی‌های دوره تحولی ظهور بزرگسالی در دانشجویان ایرانی: فرهنگ و جنسیت. *مجله روانشناسی*، ۱ (۲۵)، ۳-۳۱.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American psychologist*, 55(5), 469.
- Arnett, J. J. (2014). Presidential address: The emergence of emerging adulthood: A personal history. *Emerging Adulthood*, 2(3), 155-162.
- Asghari, A., Saed, F., & Dibajnia, P. (2008). Psychometric properties of the Depression Anxiety Stress Scales-21 (DASS-21) in a non-clinical Iranian sample. *International Journal of Psychology*, 2(2), 82-102.
- Bradley-Geist, J., & Olson-Buchanan, J. (2014). Helicopter parents: An examination of

- the correlates of over-parenting of college students. *Education Training*, 56, 314-328.
- Burns, R. A., Machin, M. A. (2010). Identifying gender differences in the independent effects of personality and psychological Well-Being on two broad affect components of subjective Well-Being. *Personality and Individual Differences*, 48(1), 22-27.
- Darlow, V., Norvilitis, J. M., & Schuetze, P. (2017). The relationship between helicopter parenting and adjustment to college. *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2291-2298.
- Feldman, R.S. (2018). *Development Across the Life Span*. Hoboken, NJ: Pearson.
- Fingerman, K. L., & Yahirun, J. J. (2015). Emerging adulthood in the context of family. In J. J. Arnett (Ed.), *The Oxford handbook of emerging adulthood* (pp. 163-176). *New York, NY: Oxford University Press*.
- Fingerman, K. L., Cheng, Y. P., Wesselmann, E. D., Zarit, S., Furstenberg, F., & Birditt, K. S. (2012). Helicopter parents and landing pad kids: Intense parental support of grown children. *Journal of Marriage and Family*, 74(4), 880-896.
- Givertz, M., & Segrin, C. (2014). The association between overinvolved parenting and young adults' self-efficacy, psychological entitlement, and family communication. *Communication Research*, 41(8), 1111-1136.
- Hunt, J. (2008). Make room for daddy... and mommy: Helicopter parents are here. *The Journal of Academic Administration in Higher Education*, 4(1), 9-11.
- Kouros, C. D., Pruitt, M. M., Ekas, N. V., Kiriaki, R., & Sunderland, M. (2017). Helicopter parenting, autonomy support, and college students' mental health and well-being: The moderating role of sex and ethnicity. *Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 939-949.
- Kwon, K. A., Yoo, G., & Bingham, G. E. (2016). Helicopter parenting in emerging adulthood: Support or barrier for Korean college students' psychological adjustment?. *Journal of Child and Family Studies*, 25(1), 136-145.
- Lee, J., & Kang, S. (2018). Perceived helicopter parenting and Korean emerging adults' psychological adjustment: The mediational role of parent-child affection and pressure from parental career expectations. *Journal of child and family studies*, 27(11), 3672-3686.
- LeMoyné, T., & Buchanan, T. (2011). Does "hovering" matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum*, 31(4), 399-418.
- Leung, J. T., & Shek, D. T. (2018). Validation of the perceived Chinese over parenting scale in emerging adults in Hong Kong. *Journal of Child and Family Studies*, 27(1), 103-117.

- Lowe, K., Dotterer, A. M., & Francisco, J. (2015). "If I Pay, I Have a Say!" Parental Payment of College Education and its Association With Helicopter Parenting. *Emerging Adulthood, 3*(4), 286-290.
- Luebke, A. M., Mancini, K. J., Kiel, E. J., Spangler, B. R., Sendlak, J. L., & Fussner, L. M. (2018). Dimensionality of helicopter parenting and relations to emotional, decision-making, and academic functioning in emerging adults. *Assessment, 25*(7), 841-857.
- Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M., & Nielson, M. G. (2015). Is hovering smothering or loving? An examination of parental warmth as a moderator of relations between helicopter parenting and emerging adults' indices of adjustment. *Emerging Adulthood, 3*(4), 282-285.
- Padilla-Walker, L. M., & Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of adolescence, 35*(5), 1177-1190.
- Padilla-Walker, L. M., Son, D., & Nelson, L. J. (2021). Profiles of helicopter parenting, parental warmth, and psychological control during emerging adulthood. *Emerging Adulthood, 9*(2), 132-144.
- Reed, K., Duncan, J. M., Lucier-Greer, M., Fixelle, C., & Ferraro, A. J. (2016). Helicopter parenting and emerging adult self-efficacy: Implications for mental and physical health. *Journal of Child and Family Studies, 25*(10), 3136-3149.
- Reifman, A., Arnett, J. J., & Colwell, M. J. (2007). Emerging adulthood: Theory, assessment and application. *Journal of Youth Development, 2*(1), 37-48.
- Schiffrin, H. H., Erchull, M. J., Sendrick, E., Yošt, J. C., Power, V., & Saldanha, E. R. (2019). The effects of maternal and paternal helicopter parenting on the self-determination and well-being of emerging adults. *Journal of Child and Family Studies, 28*(12), 3346-3359.
- Schiffrin, H. H., Liss, M., Miles-McLean, H., Geary, K. A., Erchull, M. J., & Tashner, T. (2014). Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies, 23*(3), 548-557.
- Somers, P., & Settle, J. (2010). The helicopter parent. *College and University, 86*(2), 2.
- Trible, H. B. (2015). Emerging adulthood: Defining the life stage and its developmental tasks (Unpublished Master's thesis) James Madison University, Harrisonburg.
- Turner, L. A., Faulk, R. D., & Garner, T. (2020). Helicopter parenting, authenticity, and depressive symptoms: A mediation model. *The Journal of genetic psychology, 181* (6), 500-505.